

Назаренко Олена Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри української та іноземних мов
Національного університету фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

E-mail: elena-nazarenko@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5372-848X>

Використання підходів до викладання іноземних мов у закладах вищої освіти України в сучасних умовах

Статтю присвячено розгляду основних підходів до викладання іноземних мов та специфіки їх реалізації у вишах України з урахуванням теперішніх умов. У межах досягнення мети проаналізовано наукові джерела, в яких досліджено сучасні стратегії викладання, традиційні й інноваційні технології та методи, а також досвід застосування підходів до іншомовної підготовки. Підкреслено, що викладання іноземної мови останнім часом зазнало трансформацій у бік прикладних задач, що зумовлено глобалізаційними процесами в світі, активною інтеграцією фахівців у систему міжнародних відносин. Переорієнтація з процесу навчання на результат у діяльній вимірі передбачає трансформацію знань у вміння, тому посилюється увага до компетентнісного підходу. Комунікативний підхід активно досліджується як максимально наближений до реальних умов іншомовного середовища та вдосконалюється завдяки застосуванню інтерактивних вправ, залученню до співпраці, запровадженню педагогіки партнерства. Використання діяльнісного підходу зумовлене функціональними потребами, тому посилюється увага до виконання завдань, які моделюють професійну діяльність, мають проблемний характер. Зауважено, що соціокультурний підхід в іншомовній підготовці студентів набуває актуальності у зв'язку з поширенням міжнародних економічних відносин, академічної мобільності, необхідністю спілкуватися з представниками інших культур, адаптуватися в іншомовному культурному просторі. На основі узагальнення педагогічного досвіду зроблено висновки, що вплив суспільно-політичної обстановки в Україні на зміни у викладанні іноземних мов проявився в посиленні ролі цифрових технологій, збільшенні уваги до організації самостійної роботи студентів, коригуванні змісту іншомовної освіти завдяки включенню актуальних тем, проєктів, автентичних матеріалів, фахової лексики. Традиційні технології навчання іноземних мов застосовуються обмежено, а інноваційні модернізуються з метою підвищення мотивації, індивідуалізації, досягнення практичних цілей у вивченні мов.

Ключові слова: викладання іноземних мов, комунікативний підхід, компетентність, діяльнісно-орієнтоване навчання, інформаційні технології, соціокультурний підхід.

Вступ. Система вищої освіти України впродовж останніх років переживає період модернізації, що зумовлено потребами професійної адаптації в глобалізованому світі. Іншомовна компетентність є необхідною для формування конкурентоздатних фахівців, які зможуть спілкуватися у багатомовному середовищі. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки науковці активно розробляють питання вивчення іноземних мов у різних типах навчальних закладів, аналізуючи наявний досвід та розробляючи нові методичні підходи. Основою для розробки стратегій іншомовної підготовки є ґрунтовні дослідження педагогічних технологій М. Гриньової, І. Підласого, Г. Селевко та ін. Специфіка викладання мов у вишах відображена в роботах К. Гнатик, А. Дурдас; особливості викладання іноземних мов для здобувачів різних спеціальностей досліджують І. Гришина, Г. Ємельянова (для технічних спеціальностей), Л. Корольчук, Є. Мірошніченко, Л. Манякіна (економічних), І. Онисіна, І. Угрюмова (військових), Л. Дудікова, М. Задорожна (медичних). Проте динамічні зміни в науці, розвиток новітніх технологій вимагають перегляду наявних підходів та їх вдосконалення. Особливо це стосується ситуації з розвитком освіти в Україні, яка впродовж останніх десятиліть тримає курс на входження до світового освітнього простору. Окрім того, російсько-українська війна створила нові виклики для національної освіти та науки. Непрості умови для здійснення навчального процесу під час воєнного стану вимагають зміни підходів до викладання з урахуванням безпекових заходів, особливостей навчання в онлайн-форматі, збільшення обсягу самостійної роботи здобувачів. Тому наше дослідження зосереджене на особливостях викладання іноземної мов, враховуючи тенденції розвитку європейської методики та узгоджуючи їх з українськими реаліями.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є розглянути основні підходи до викладання іноземних мов та особливості їх реалізації у закладах вищої освіти України з урахуванням теперішніх умов.

Матеріали та методи дослідження. У дослідженні використано методи аналізу наукових джерел та узагальнення педагогічного досвіду.

Результати дослідження. В останні десятиліття погляди на вивчення іноземної мови зазнали значної трансформації, зважаючи на значні суспільно-економічні зміни в нашій державі, спрямовані на інтеграцію в систему міжнародних відносин. В умовах розвитку міжнаціональних ділових контактів, стрімкого технологічного поступу, необхідності обміну досвідом в різних галузях економіки та в науковій сфері іншомовна компетенція стала необхідною для фахівців. Від теоретичного підходу, пріоритетного вивчення граматики й орфографії акцент змістився на практичне застосування іноземної мови в професійній комунікації. Тому науковці-педагоги почали активно досліджувати підходи, спрямовані на розвиток навичок спілкування, вивчення закордонного методичного досвіду, вивчати інноваційні стратегії викладання мов, які спонукають до ініціативності, творчого пошуку, відходячи від механічного заучування та повторення, одноманітності, репродуктивного характеру діяльності студентів.

Аналіз сучасних тенденцій у галузі професійної освіти засвідчує: для забезпечення якісної підготовки фахівців компетентнісний підхід є провідним. Освітній процес у вищих навчальних закладах потребує переорієнтації з процесу навчання на результат у діяльнісному вимірі, тобто трансформації знань у компетентності. Для випускників наразі необхідними є уміння не тільки оперувати знаннями, а й змінюватися та пристосовуватися до потреб ринку праці, керувати інформацією, діяти активно, швидко приймати рішення, а також навчатися упродовж життя. Оскільки заклади вищої освіти мають на меті підготувати фахівця, що володіє іноземною мовою в межах своєї спеціальності, важливими є як загальні, так і професійні компетентності. Розглянемо деякі приклади формування компетентностей на заняттях з іноземної мови.

Комунікативна компетентність є ключовою для іншомовної освіти й реалізується на всіх етапах організації навчання в межах різних тем. Здатність використовувати мовні засоби (лексичні, граматичні, фонетичні) у спілкуванні формується завдяки груповій роботі студентів, участі в дискусіях, рольових іграх, залученню до критичних висловлювань, обміну досвідом тощо. Інтерактивні форми роботи на заняттях з іноземної мови, що передбачають обмін думками, обговорення, пошук спільного рішення, формують водночас і компетентність «здатність працювати в команді».

Необхідність формування соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови зумовлена процесом глобалізації в сучасному світі. Так, міжнародний обмін професійним досвідом потребує знань про прийнятні форми вітання, правила ввічливості, культурні особливості регіону, мова якого вивчається (Савченко, 2020). Вміння вчитися впродовж життя розвивається завдяки роботі студентів з навчальною літературою, пошуку інформації з різних джерел та її критичній оцінці, залученню до проєктної роботи. При цьому спостерігається тенденція надання переваги автентичним іншомовним джерелам, мінімальній адаптації навчальних матеріалів. Наприклад, тексти для аудіювання, зачитані диктором в студії, використовуються рідше, перевага віддається діалогам в природних умовах (на вулиці, в кафе тощо), з особливостями індивідуальної вимови. Інформаційно-цифрова компетентність реалізується через вивчення мови з використанням сучасних інформаційних технологій, інтернет-ресурсів, мобільних додатків, електронних курсів, соціальних мереж для пошуку, обробки, аналізу отриманої інформації відповідно до поставлених завдань. Компетентність «знання та розуміння предметної області та професійної діяльності» реалізується через включення до програми з іноземної мови тем, пов'язаних з майбутньою професією, роботу з фаховими текстами, відео- та аудіоматеріалами, моделювання ситуацій професійного спілкування. Це поглиблює знання студентів та підвищує їхню фахову мотивацію.

Серед сучасних підходів до викладання іноземної мови особливо важливим є комунікативний підхід, оскільки він максимально наближений до реальних умов іншомовного середовища. Вивчення мови відбувається через спілкування, що сприяє ефективному формуванню навичок у таких видах мовленнєвої діяльності, як говоріння, аудіювання, читання та письмо. Окрім того, важливим завданням є посилення культурних зв'язків між країнами та мобільність у всіх сферах людського життя, тому комунікативний підхід активно вивчають та вдосконалюють науковці-педагоги усього світу.

Невід'ємним елементом розвитку мовних та мовленнєвих компетенцій є інтерактивність, що передбачає постійну та активну взаємодію педагога й студентів та покликана створити комфортні умови навчання для кожного. Це співнавчання, діалог, де кожен є рівноправним учасником (Дурдас, 2021). В сучасних умовах роль викладача розглядається по-іншому: він не є центром навчального процесу, який транслює знання, в той час як студент слухає, дивиться, відтворює чи відповідає на запитання. Викладач має спрямовувати, заохочувати студентів до самостійної творчої діяльності, створювати атмосферу співробітництва, оскільки інтерактивний підхід у навчальному процесі виключає домінування одного учасника чи його думки над іншими. Тому студентів вчать бути демократичними, спілкуватися, критично мислити, приймати продумані рішення.

Активна взаємодія потрібна для уточнення інформації, встановлення зв'язків між новим та вже відомим, пошуку спільного й відмінного. Науковцями давно встановлено: найефективніше матеріал засвоюється після ознайомлення з подальшим обговоренням, що можливо саме завдяки інтерактивним формам роботи. Варто зазначити, що розвиток умінь співробітництва є актуальним завданням підготовки фахівців у вишах, оскільки викладачі часто помічають небажання чи невміння студентів співпрацювати, а також проблеми з критичним мисленням. Під час навчання в школах діти не звикли до таких форм роботи через часто домінуючу роль учителя. Окрім того, тривале дистанційне навчання, спричинене пандемією та війною, негативно вплинуло на формування в молоді навичок колективної діяльності.

Колаборація може відбуватися в парах чи в невеликих групах до 5–6 осіб. Після пояснення або індивідуального ознайомлення з темою студенти об'єднуються для обговорення, пошуку спільного вирішення питання, збору інформації чи перевірки знань один в одного. Досвід показує, що робота в парах студентам подобається більше, і на заняттях з невеликою кількістю присутніх така діяльність ефективніша. Взаємодія в групах потребує більшої уваги, бо передбачає пошук спільного рішення, його презентацію, доповнення, висвітлення різних точок зору, дискусію всіх учасників. Практикується також колективно-групове навчання, коли одночасно взаємодіють усі студенти та викладач, який ставить питання відкритого характеру, реагує, заохочує до висловлювань, а також висловлює власну думку.

Розвивати соціальні навички на заняттях з іноземної мови ефективно через моделювання життєвих ситуацій та використання рольових ігор. Рольова гра, яка імітує майбутню професійну діяльність, сприяє формуванню професійних вмінь та навичок: дає змогу не тільки відчути себе у певній комунікативній ролі, а й виявити власні емоції, інтелектуальні здібності, креативність. Можна практикувати рольові ігри як у межах загальних тем, так і в ситуаціях, пов'язаних зі специфікою обраної спеціальності. Так, для здобувачів можна практикувати мовні ситуації «Співбесіда при прийомі на роботу», «Бізнес-зустріч», «Обговорення меню», «Інтерв'ю з зіркою (або відомою в певній професійній сфері людиною)». Варто зазначити: для ефективності інтерактивних форм роботи викладач має провести ретельну підготовку, добре ознайомившись із темою, спланувавши ролі учасників, продумавши питання й можливі відповіді, методи привертання уваги й заохочення студентів, підготувавши підготовчі вправи. Отже, при реалізації комунікативного підходу взаємодія всіх учасників навчального процесу допомагає швидше долати мовний бар'єр, стимулює самостійність, креативність, розвиває соціальні навички, сприяє самовдосконаленню.

Сучасними науковцями-методистами зараз активно розробляється діяльнісно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови, що базується на виконанні студентами завдань, близьких до реальних ситуацій у професійній діяльності, за допомогою мовленнєвих вмінь і знань мови на тому чи іншому рівні. Підхід має практичну спрямованість, оскільки передбачає активне залучення до використання мови як засобу досягнення поставленої цілі. Комунікація та автентична мова домінують над необхідністю вивчення чітких граматичних правил (Бігич, 2013; Гнатик, 2023). Навчання, орієнтоване на діяльність, спрямоване на отримання певного продукту діяльності, при цьому розумова і практична праця комбінуються в оптимальному співвідношенні. Усвідомлення кінцевого результату роботи є організуючим фактором заняття. Здобувачі вчать не лише слухати та занотовувати, а й активно відстежувати свою участь у процесі, вдосконалюватися.

Наш досвід роботи зі студентами засвідчує, що вони усвідомлюють потребу у використанні іноземної мови у професійній сфері, тому позитивно сприймають завдання з орієнтацією на фахову діяльність: моделювання професійної комунікації, написання ділових і мотиваційних листів, резюме, роботу з фаховою літературою. Правильний вибір технологій навчання іноземної мови підвищує ефективність діяльнісно-орієнтованого підходу та мотивує здобувачів. Це можуть бути ігрові чи інтерактивні технології, завдання проблемного характеру, проєктна діяльність. Роль викладача полягає в організації роботи студентів, діагностиці індивідуальних особливостей, консультуванні, стимулюванні та скеровуванні.

Одним із ключових елементів навчання іноземної мови, зокрема за професійним спрямуванням, є читання, яке формує в здобувачів певний рівень комунікативних умінь. Тексти для читання мають містити різноманітну інформацію з фаху для глибокого розуміння реальності, мати певну комунікативну мету, що сприятиме активізації діяльності студента замість пасивного споживання інформації. Сучасний підхід до читання іноземною мовою перетворює його на мотивовану мовленнєву діяльність завдяки підбору текстів із реального життя, осмисленню прочитаного, формуванню оціночних суджень та відстоюванню власної думки. Завдання проблемного характеру тут є невід'ємним елементом: вони потрібні для стимулювання здобувачів до активного пошуку й формування самостійних висновків, для міцного запам'ятовування. Досвід показує, що студенти мають труднощі з їхнім виконанням, тому викладачам варто частіше використовувати їх на заняттях. Проблемні запитання, на які у підручнику немає готової відповіді, активізують мозкову діяльність та спонукають до аналізу. Важливим також є формування вміння обробляти інформацію з різних джерел (виділяти основне, інтерпретувати, узагальнювати, перефразувати). Все це і є діяльним компонентом навчання іноземної мови.

Проектна робота також є невід'ємною складовою іншомовної освіти у закладах вищої освіти. Здобувачам пропонуються проекти дослідницького чи інформаційного характеру, творчі (колажі, плакати), рольово-ігрові (участь у виставах, вікторинах) або практико-орієнтовані (спрямовані на створення продукту). Наприклад, проект «Моя спеціальність у майбутньому» передбачає дослідження ринку праці, оцінку перспектив роботи в галузі та можливостей працевлаштування. Проектом творчого характеру, який подобається студентам, може бути підготовка блогу чи відеоролика на актуальну тему («Студентське життя», «Проблеми молоді», «Гід із виживання для першокурсника»), створення постерів з цікавою та корисною інформацією («Надання першої допомоги», «Принципи здорового способу життя», «Академічна доброчесність: поради»), оформлення плакатів із віршами відомих поетів. Серед практичних проектів у закладах вищої освіти практикується проведення віртуальної екскурсії університетом для іноземних студентів, опитування серед учнів чи студентів щодо якості дистанційного навчання тощо.

Проекти можуть бути груповими, парними чи індивідуальними. З урахуванням теперішньої ситуації в Україні, коли значна частина занять проходить дистанційно, часто асинхронно, самотійна робота для багатьох студентів є провідною. Тому важливо ефективно її організувати й мотивувати студентів до вивчення іноземних мов завдяки цікавим проектам, серед яких індивідуальні або парні наразі є більш поширеними. Результати роботи презентують на заняттях, під час участі в студентських наукових конференціях, семінарах, студентських наукових гуртках, на виставках. Таким чином, активне дослідження, пошук необхідної інформації та робота в команді дають змогу поєднати теорію з практичним застосуванням мови, водночас розвиваючи критичне мислення, самотійність, ініціативність та комунікативні здібності.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовив кардинальні зміни в підходах до іншомовної освіти, зокрема активне використання комп'ютерів, програмного забезпечення та різноманітних сучасних засобів зв'язку. Українські науковці досліджують методологічні основи впровадження ІТ, розкривають їхню роль в іншомовній підготовці майбутніх фахівців, вивчають закордонний досвід та можливості його адаптації в українських закладах, питання інтеграції інтернету в навчальний процес, використання мультимедійних засобів, а також проблему застосування в освіті штучного інтелекту.

Сучасні технології надають викладачам і студентам широкі можливості. Студенти мають швидкий доступ до різних джерел інформації, зокрема до автентичних текстових та відеоматеріалів, що дозволяє їм розширювати світогляд, знайомитися з різними культурами та звичаями, а також спілкуватися з ровесниками за кордоном. Усе це актуалізує знання та збагачує словниковий запас. Можливість онлайн-спілкування з носіями мови значно підвищує якість навчання. Участь у конференціях, форумах та віртуальних екскурсіях розвиває навички комунікації у віртуальному міжнародному середовищі. Взаємодія викладачів зі студентами стає ефективнішою: вони спільно працюють на електронних платформах із необхідними матеріалами та завданнями, спілкуються через онлайн-чат, мають можливість завантажувати виконані роботи. Цифрові технології дають змогу проявити креативність через створення онлайн проектів, презентацій, блогів, запис аудіо чи відео, що дозволяє ефективніше контролювати не лише засвоєння граматики та навичок письма, а й говоріння. Ігрові платформи, інтерактивні завдання та сервіси для створення ментальних карт сприяють підвищенню мотивації студентів (Корольчук, 2025). Наприклад, у процесі навчання іноземним мовам використовуються комунікативні платформи Zoom, Google Meet, Google Classroom, Moodle, ігрові та інтерактивні додатки Duolingo, Memrise, Drops, HelloTalk, Quizlet, Kahoot; комплексні платформи Busuu, Coursera та інші.

Використання інформаційних технологій та інтернету дає змогу студентам працювати в індивідуальному темпі, розвивати навички самотійності, пошукової діяльності, глибше розкриваючи свій потенціал. Викладачі використовують різні сервіси для пошуку додаткового матеріалу, створення тестів до занять, опитувань, кросвордів, проведення вікторин, інтерактивних ігор, що оптимізує процес навчання, заощаджує час та створює можливості для різнобічного оцінювання (Герман, 2021). Водночас український досвід впровадження цифрових технологій у процес викладання іноземних мов виявив низку проблем. Зокрема особливу увагу варто приділити питанням цифрової компетентності викладачів, проблемі самоорганізації студентів, контролю їхньої самотійної роботи, якості та оптимальному добору автентичних матеріалів для навчання.

Впровадження цифрових інструментів на сучасному етапі викладання іноземних мов є ключовим для організації поширеного зараз дистанційного навчання. Проте останнім часом, коли відсутність електропостачання унеможлиблює онлайн-зустрічі, а частина аудиторних занять скасовується через повітряні тривоги, виникає необхідність ефективнішої організації процесу вивчення мови. Незамінною в таких умовах стає технологія «перевернутого класу» (flipped classroom), суть якої полягає в тому, що студенти самотійно засвоюють теоретичний матеріал, а практичні навички здобувають під час аудиторної роботи (виконують тренувальні вправи, взаємодіють, обговорюють, вирішують проблемні завдання). Такий підхід індивідуалізує навчальний процес, розвиває самотійність та гнучкість. Окрім

того, це актуально для нефілологічних спеціальностей, які мають лише одне або два заняття на тиждень. Здобувачі вивчають матеріал, використовуючи відеозаписи лекцій та підручники, працюючи у зручний для них час та в індивідуальному темпі. Навчальні заклади пропонують платформи електронного навчання, де доступні основні та додаткові джерела інформації. Електронні курси містять відео- та аудіозаписи, презентаційні матеріали у вигляді ілюстрацій чи таблиць, тексти для читання, різноманітні онлайн-завдання та інтерактивні тести. Отже, студент стає активним учасником процесу отримання знань, що стимулює інтерес до навчання й розвиває необхідні в сучасних умовах навички самостійної роботи.

Впродовж останнього десятиліття спостерігається підвищення інтересу дослідників до соціокультурного підходу у викладанні іноземних мов. Хоча соціокультурна компетенція разом з мовною й мовленнєвою належить до основних складових комунікативної компетенції, проте тривалий час вона залишалася недооціненою. Збільшення уваги до соціокультурного підходу зумовлено розвитком полікультурного суспільства, створенням єдиного європейського простору, в якому відбувається змішування різних етнічних груп. Фахівцям, які прагнуть кар'єрного та особистісного розвитку, необхідно вміти орієнтуватися в сучасному полікультурному середовищі. Останнім часом студенти та випускники отримують все більше можливостей для перебування в іншомовному культурному просторі, спілкування з представниками інших країн завдяки програмам міжнародних обмінів, стажуванням, участі в міжнародних наукових заходах, можливості навчання в закордонних університетах, співпраці з іноземними фахівцями. Тому надзвичайно важливо прагнути зменшити культурний бар'єр для того, щоб досягти взаєморозуміння. Досвід засвідчує, що граматичні чи лексичні помилки під час спілкування не є настільки помітними, як соціокультурні. Мовні відмінності представників різних народів можуть бути менш критичними, ніж різниця у світосприйнятті.

Ключовим завданням при викладанні іноземної мови є засвоєння мовних особливостей, історико-культурного та краєзнавчого матеріалу, норм поведінки, розуміння національної ментальності, а також формування толерантного ставлення до представників іншого етносу (Шехавцова, 2018: 5-18). Для цього в освітні програми включають дедалі більше навчальних матеріалів, що містять історичні, культурні, краєзнавчі відомості, інформацію про особливості поведінки носіїв мови, національну ментальність, традиції та лексику з національно-культурною семантикою. Завдяки інформаційним технологіям та доступу до інтернет-ресурсів викладачі мають змогу використовувати актуальні матеріали про середовище, що постійно змінюється. Важливим є також те, що в українських вишах до каталогу вибіркових дисциплін немовних спеціальностей включають курси, які сприяють формуванню соціокультурної компетенції, наприклад, «Лінгвокраїнознавство», «Міжкультурна комунікація» та інші. На заняттях з іноземної мови практикують порівняння культурних особливостей носіїв мови та рідної країни, організовують обговорення соціокультурних проблем, тематичні проєкти та моделювання комунікативних ситуацій. Усе це має на меті розвиток здатності адаптуватися до специфіки спілкування в іншій державі.

Аналізуючи сучасні тенденції у викладанні іноземної мови, варто згадати особливості реалізації традиційного лексичного та граматико-перекладного підходів, які використовуються переважно в комбінації з вище зазначеними технологіями. Так, лексичний підхід передбачає вивчення великого обсягу лексики в контексті та активне її опрацювання. Це вивчення лексичних блоків, стійких словосполучень, функціональних та жанрових фраз. Але зараз такий підхід у чистому вигляді не практикують через недооцінку граматики, втрату мотивації студентів внаслідок монотонного повторення слів, труднощі засвоєння лексики окремо від реальних ситуацій. На сучасному етапі він часто є доповненням до комунікативного підходу та дає змогу глибше розуміти значення іншомовних лексичних одиниць, що може бути особливо ефективним для студентів філологічних спеціальностей та здобувачів з рівнем знань вище середнього.

Грамматичний підхід також в якості основного не практикується, адже він трансформувався, змістивши акцент у бік функціонального використання граматики в контексті, використання автентичних матеріалів та цифрових інструментів з метою ефективнішого засвоєння. Оскільки однією з тенденцій в іншомовній підготовці зараз є орієнтація на міжнародні екзамени з англійської мови (FCE, CAE, IELTS, TOEFL тощо), цей метод важливий для тих, хто готується до іспитів. Також граматико-перекладний метод корисний для поглибленого вивчення мови, вивчення іноземної мови для академічних цілей, а також для розвитку навичок читання, роботи з фаховою літературою, технічними чи художніми текстами.

Висновки. Отже, з метою вдосконалення процесу викладання іноземних мов, розроблено різноманітні підходи. Найбільш актуальними зараз є компетентнісний, комунікативний, діяльнісно-орієнтований, соціокультурний. Реалізація кожного в сучасному світі тісно пов'язана з використанням інформаційних та комп'ютерних технологій. Це зумовлено суспільно-політичними змінами в країні, глобалізаційними процесами в світі, орієнтацією на практичне застосування іноземної мови в повсякденному житті та в професійній сфері. Традиційні підходи (граматичний, лексичний) на даний час в чистому вигляді не використовуються, а інноваційні постійно модернізуються та застосовуються комбіновано, що дає змогу

підвищити мотивацію студентів, забезпечити індивідуалізацію навчання, досягти ефективності вивчення мови. Перспективними є подальші ґрунтовні дослідження сучасних стратегій в іншомовній освіті, зокрема глибший розгляд особливостей застосування соціокультурного підходу у закладах вищої освіти як необхідна передумова успішної діяльності фахівців у сучасному полікультурному середовищі.

Література

Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник / за заг. ред. С. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

Герман Л. В., Шульга І. В., Кузіна В. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 84 (1). С. 37–40. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchpru_5_2021_84\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchpru_5_2021_84(1)_10).

Гнатик К. Б., Фодор К. Й. Особливості застосування сучасних підходів у вивченні іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 59. С. 113–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.23>

Дурдас А., Костенко О., Мостицька Л., Овчарова О. Викладання іноземних мов за професійним спрямуванням в університетах: сучасні тенденції. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки)*. 2021. Випуск № 4 (69). С. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.5d>

Корольчук Л. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2025, 75, 69–80. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-75-69-79>

Савченко О. В. Компетентісний підхід у навчанні іноземної мови і склад професійно-комунікативної компетенції. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 1(70). №2(2). С. 218–224. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/38>

Шехавцова С.О. Соціокультурні технології викладання іноземних мов : навч.-метод. посіб. для магістрантів закладів вищої освіти. Полтава: Вид-во ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». 2018. 117 с.

Using approaches to foreign language teaching in Ukrainian higher educational institutions in modern conditions

Nazarenko Olena

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Department
of Ukrainian and Foreign Languages*

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine

The article examines the main approaches to foreign language teaching and their implementation in Ukrainian universities in current conditions. Academic sources that study modern teaching strategies, traditional and innovative technologies as well as the experience of applying these approaches were analyzed. It is emphasized that foreign language teaching has recently taken on more practical orientation thanks to globalization process and the active integration of professionals into the system of international relations. Shifting the focus from the learning process to outcomes in a performance-based context means transforming knowledge into skills, which involves using a competency-based approach. The communicative approach is actively researched as it is most closely to the real-life conditions of a foreign-language environment. It is being refined through the use of interactive tasks, implementation of a partnership pedagogy. Using an activity-based approach is driven by functional needs and greater emphasis is placed on tasks that simulate professional activities. It has been noted that the sociocultural approach is becoming increasingly relevant due to the expansion of international economic relations, academic mobility and the need to communicate with representatives of other cultures. It has been concluded that the impact of the socio-political situation in Ukraine on changes in foreign language teaching has manifested itself in the increased role of digital technologies, a greater focus on organizing independent student work, and adjustments to the content of foreign language education. Traditional foreign language teaching methods are used to a limited extent, while innovative methods are being updated to boost motivation, promote personalized learning, and achieve practical goals.

Keywords: *teaching of foreign languages, communicative approach, competence, activity-based learning, information technologies, sociocultural approach.*

References

Bihych, O., Borysko, N., Boretska, H. (2013) *Metodyka navchannia inoze mnykh mov I kultur. Teoriia I praktyka* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]. Kyiv: Lenvit, 590 s. [in Ukrainian].

Herman, L. V., Shulha, I. V., Kuzina, V. Yu. (2021) *Suchasni pidkhody do vykladannia inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam* [Modern approaches to teaching a foreign language in a professional orientation]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5: Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy*. 84 (1). 37–40 [in Ukrainian]. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2021_84\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2021_84(1)_10).

Hnatyk, K.B., Fodor, K.I. (2023) *Osoblyvosti zastosuvannia suchasnykh pidkhodiv u vyvchenni inozemnykh mov* [Peculiarities of the application of modern approaches in the study of foreign languages]. *Innovatsiina pedagogika*. 59. 113–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.23> [in Ukrainian].

Durdas, A., Kostenko, O., Mostytska, L., Ovcharova, O. (2021) *Vykladannia inozemnykh mov za profesiinym spriamuvanniam v universytetakh: suchasni tendentsii* [Teaching foreign languages for professional orientation at universities: modern tendencies]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka* 4 (69). 42–49. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.4.5d> [in Ukrainian].

Korolchuk, L. *Osoblyvosti vykladannia inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam dlia studentiv spetsialnosti «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny»* [Study of the peculiarities of teaching a foreign language for professional purposes for students majoring in «International economic relations»]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 75, 69–80. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-75-69-79> [in Ukrainian].

Savchenko, O. V. (2020) *Kompetentisnyi pidkhid u navchanni inozemnoi movy i sklad profesiino-komunikativnoi kompetentsii* [Competence approach in foreign language teaching and composition of professional-communicative competence]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*. 31(70). № 2(2). 218–224. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/38> [in Ukrainian].

Shekhavtsova, S. O. *Sotsiokulturni tekhnolohii vykladannia inozemnykh mov* [Sociocultural technologies of teaching foreign languages: Teaching guide]. Poltava: Vyd-vo VNZ Ukoopspilky «Poltavskiy universytet ekonomiky i torhivli». 2018. 117 p. [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Received: April 17, 2026

Accepted: May 11, 2026

Published: May 28, 2026